مقاله پژوهشی
مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان
دوره دوازدهم، اردیبهشت ۱۳۹۲، ۱۱۴-۱۰۳

ارزیابی میزان و عمل اشتیاق به ادامه تحصیل در دانشجویان دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان

مصطفی صادقی[۱]، علی باقریان[۲]

دریافت مقاله: ۹۰/۱۱/۱۸ ارسال مقاله به نویسنده جهت اصلاح: ۹۱/۳/۹ دریافت اصلاحیه از نویسنده: ۹۱/۳/۲۳ پذیرش مقاله: ۹۱/۳/۲۸

چکیده

زمینه و هدف: آموزش تخصصی دندانپزشکی یک تصمیم انتخابی و شخصی برای دستیابی به افزایش معلومات و مهارت‌ها است که دلایل گوناگونی دارد. از این رو، هدف مطالعه حاضر، به منظور ارزیابی میزان و علل اشتیاق به ادامه تحصیل در دانشجویان دندانپرشکی دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان طراحی گردید.

مواد و روش‌ها: در این مطالعه توصیفی-مقطعی که در سال ۱۳۹۰ انجام گرفت، تمامی دانشجویان دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان شرکت داشتند. اطلاعات به صورت مصاحبه فردی و به وسیله پرسشنامه‌ای حاوی سؤالاتی در مورد خصوصیات فردی، علل علاقه‌مندی و عدم علاقه‌مندی به ادامه تحصیل و سه رشته تخصصی مورد علاقه دانشجویان جمع‌آوری گردید. سؤالات بر اساس مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت طراحی شدند. داده‌ها به وسیله آمار توصیفی، آزمون t و ضریب همبستگی پیرسون تحلیل گردیدند.

یافته‌ها: در این مطالعه تمامی ۱۳۷ دانشجوی دندانپزشکی با میانگین سنی ۲/۴±۲۲/۲ سال شرکت کردند که ۵۷/۷٪ آنان دختر بودند. اکثریت دانشجویان (۸۷/۶٪) علاقه‌مند به ادامه تحصیل بودند. افزایش مهارت بالینی و معلومات، کسب موقعیت اجتماعی بهتر، دستیابی به کار بهتر و ارتقای منزلت شغلی مهم‌ترین علل ادامه تحصیل ذکر شدند. تمایل به شروع به کار بعد از تحصیل و خستگی از تحصیل از مهم‌ترین علل عدم علاقه‌مندی به ادامه تحصیل بود. سه رشته تخصصی مورد علاقه دانشجویان به ترتیب عبارت بودند از: ارتودنسی (۵۳/۳٪)، جراحی فک و صورت (۱۴/۶٪)، دندانپزشکی ترمیمی (۸٪).

نتیجه‌گیری: مطالعه حاضر نشان داد که اکثریت دانشجویان دندانپزشکی برای افزایش مهارت بالینی و معلومات، کسب موقعیت اجتماعی بهتر، اشتیاق به ادامه تحصیل دارند و ارتودنسی انتخاب اول اغلب آنان است.

واژه‌های کلیدی: اشتیاق به ادامه تحصیل، دانشجوی دندانپزشکی، آموزش دندانپزشکی، رشته‌های تخصصی دندانپزشکی

۱- (نویسنده مسئول) استاد، گروه آموزشی دندانپزشکی ترمیمی، دانشکده دندانپزشکی، دانشگاه علم پزشکی رفسنجان، رفسنجان، ایران
تلفن: ۸۲۲۰۰۳۱-۰۳۹۱، دورنگار: ۸۲۲۰۰۰۸-۰۳۹۱، پست الکترونیک: mostafa.sadeghi@yahoo.com
۲- دانشیار، گروه آموزشی دندانپزشکی کودکان، دانشکده دندانپزشکی، دانشگاه علم پزشکی رفسنجان، رفسنجان، ایران

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-09]

[DOR: 20.1001.1.17353165.1392.12.2.2.8]

مقدمه

پیشرفت‌های روزافزون در زمینه دستاوردهای علمی و به دنبال آن، افزایش تراکم مطالب علمی حرکت به سمت تخصصی شدن علوم را سرعت بخشیده است [۱]. این تحولات سریع موجب تنوع و گستردگی در رشته‌های علوم پزشکی از جمله رشته دندانپزشکی نیز شده است. رشته دندانپزشکی آمیخته‌ای از علم و هنر است و دانش‌آموختگان این رشته مسئول تأمین، حفظ و ارتقاء سلامت دهان و دندان آحاد جامعه هستند. تغییر الگوی بیماری‌های دهان و دندان، تغییرات جمعیت شناختی، رشد پرشتاب علم، تغییر در نگرش به مسئله سلامت، مشخص شدن اهمیت پیشگیری، مواد و فن‌آوری‌های جدید، از دلایل نیاز به تخصصی‌شدن رشته دندانپزشکی می‌باشد [۵-۲]. چنین نیازی در دانشجویان نیز منعکس شده که می‌تواند همراه با دیگر علل از جمله علائق شخصی، کسب موقعیت‌های اجتماعی برتر و جنبه‌های اقتصادی به صورت اشتیاق به ادامه تحصیل در رشته‌های تخصصی بروز نماید؛ [۱] بنابراین، گام برداشتن در جهت تأمین نیروی متخصص ضروری می‌باشد [۵-۲].

امروزه به علت تغییر سطح توقع جامعه از دندانپزشکان و دریافت خدمات دندانپزشکی در سطح بالاتر و عوامل دیگر، تنش‌های جدیدی برای دندانپزشکان به وجود آمده که تمایل به ادامه تحصیل را در آنها تقویت می‌کند. ادامه تحصیل پس از اتمام دورهٔ دندانپزشکی عمومی یکی از روش‌هایی است که می‌تواند دندانپزشکان را در ارتقاء دانش و مهارت‌های لازم یاری کند. شمار زیادی از دندانپزشکان بعد از پایان تحصیل در دوره دندانپزشکی عمومی در صدد ادامه تحصیل به صورت تخصصی هستند که عوامل متعددی در این تصمیم‌گیری تأثیر می‌گذارند. مطالعات نشان داده‌اند ۳۸/۶٪ تا ۸۳/۱٪ از دانش‌آموختگان دندانپزشکی تمایل دارند در یکی از رشته‌های تخصصی دندانپزشکی ادامه تحصیل دهند [۸-۶، ۳]. آینده متخصصان، داشتن علاقه و استعداد در یک زمینه خاص از رشته‌های دندانپزشکی، فرصت انجام تحقیقات و توصیه استادان و خانواده از جمله عوامل مؤثر به ادامه تحصیل می‌باشند [۹-۸، ۲].

ارزیابی میزان علاقه‌مندی دانشجویان دندانپزشکی به ادامه تحصیل در رشته‌های تخصصی همگام با بررسی نیاز بیماران و مراکز آموزشی به متخصصان دندانپزشکی می‌تواند در امر برنامه‌ریزی‌های کلان آموزش دندانپزشکی نقش راهبردی داشته باشد. مطالعات انجام شده در زمینه علاقه‌مندی دانشجویان دندانپزشکی به ادامه تحصیل و انتخاب رشته‌های تخصصی دندانپزشکی بسیار اندک است، همچنین نیاز کشور به متخصصان و تقاضا برای ادامه تحصیل بایستی سنجیده شود تا وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی بتواند بر اساس این نتایج، سیاست‌های خود را تعیین نماید. بنابراین، هدف از مطالعه حاضر ارزیابی میزان و علل اشتیاق به ادامه تحصیل، تعیین رشته‌های تخصصی مورد علاقه و عوامل مؤثر بر انتخاب رشته‌های تخصصی دندانپزشکی در دانشجویان دندانپرشکی دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان بود. به علاوه، فرض بر این بود که عواملی همچون جنسیت، سن، وضعیت تأهل و ترم تحصیلی در علاقه‌مندی و اشتیاق دانشجویان به ادامه تحصیل تأثیری ندارد و درصد زیادی از دانشجویان تمایل به ادامه تحصیل دارند. نتایج این مطالعه می‌تواند راهگشای خوبی برای گسترش رشته‌های تخصصی دندانپزشکی باشد.

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-09]

[DOR: 20.1001.1.17353165.1392.12.2.2.8]

مواد و روش‌ها

در این مطالعه توصیفی- مقطعی که به صورت سرشماری و در خرداد ماه سال ۱۳۹۰ انجام گرفت، تمامی دانشجویان دندانپزشکی که در نیمسال دوم سال تحصیلی ۱۳۹۰-۱۳۸۹ در دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان مشغول به تحصیل بودند، شرکت کردند. این افراد از طریق کنکور سراسری پذیرش شده بودند و دانشجویان میهمان و انتقالی وارد مطالعه نشدند. جمع‌آوری اطلاعات به وسیله پرسش‌نامه و به صورت مصاحبه فردی و توسط یک نفر انجام گرفت و اطلاعات افراد محرمانه تلقی شدند.

پرسش‌نامه بر اساس مطالعات مشابه [۸-۷، ۳] و با اندکی تغییرات در شیوه نگارش سؤالات، برای تفهیم بهتر، تدوین شد و شامل پنج قسمت بود. قسمت اول آن حاوی خصوصیات فردی دانشجو که شامل جنسیت، سن، وضعیت تأهل، ترم تحصیلی، داشتن علاقه به ادامه تحصیل و نظر دانشجو در مورد ظرفیت پذیرش در دوره تخصصی بود. قسمت‌های دوم و سوم به ترتیب شامل ۱۶ و ۱۰ سؤال در مورد علل علاقه‌مندی و عدم علاقه‌مندی به ادامه تحصیل بودند. در قسمت چهارم از دانشجو در مورد سه رشته تخصصی مورد علاقه پرسش شد که به ترتیب اولویت علاقه‌مندی خود را بیان نمودند و در قسمت پنجم علل علاقه به انتخاب این سه رشته ثبت گردید؛ همچنین در انتها با یک سؤال باز از دانشجو خواسته شد که چنانچه نظر خاصی در این زمینه دارد، بیان نماید.

پرسش‌ها در مورد علل علاقه یا عدم علاقه به ادامه تحصیل و علل انتخاب سه رشته تخصصی مورد علاقه با مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت امتیازبندی شدند. با توجه به نوع پاسخ‌ها که به صورت بسیار زیاد مهم، بسیار مهم، مهم، کم اهمیت و بی‌اهمیت بودند، هر گزینه می‌توانست از نمره پنج تا یک کسب نماید؛ برای گزینه‌های بدون پاسخ عدد صفر در نظر گرفته شد. پرسش‌نامه‌ها بدون نام بودند و هدف از تکمیل آنها به دانشجو توضیح داده شد. روایی پرسش‌نامه با استفاده از مقالات مشابه [۸-۷، ۳] و به کمک ۱۲ نفر دندانپزشک متخصص و اپیدمیولوژیست تعیین شد و پایایی آن نیز از طریق آزمون مجدد به فاصله دو هفته بر روی ۲۰ دانشجو محاسبه گردید و r=۰/۹۱ به دست آمد. با توجه به این که در این مطالعه پرسش‌نامه‌ها توسط پرسشگر تکمیل انجام گردیدند، بنابراین همه پرسش‌نامه‌ها شرایط ورود به مطالعه را داشتند و سوء تفاهم از سؤالات پرسش‌نامه نیز به حداقل رسانیده شد که این امر سبب افزایش اعتبار و اطمینان به نتایج این مطالعه می‌گردد؛ نتیجه آزمون پایایی نیز مؤید این مطلب است.

داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۱۷ و روش‌های آمار توصیفی (فراوانی مطلق، فراوانی نسبی، میانگین و انحراف معیار) و تحلیلی (آزمون‌های t مستقل و ضریب همبستگی پیرسون) برای مقایسه نمرات حاصله بر اساس متغیرهای جنسیت، سن، وضعیت تأهل و ترم تحصیلی استفاده شدند؛ p<۰/۰۵ به عنوان اختلاف معنی‌دار تلقی گردید.

نتایج

در این مطالعه تمامی ۱۳۷ دانشجوی دندانپزشکی شرکت کردند که از این تعداد ۷۹ نفر زن (۵۷/۷٪) و ۵۸ نفر مرد (۴۲/۳٪) بودند. آزمون t نشان داد که تعداد دانشجویان دختر به طور معنی‌داری از دانشجویان پسر بیشتر بود (p=۰/۰۰۱). همچنین ۱۲۳ نفر از دانشجویان

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-09]

[DOR: 20.1001.1.17353165.1392.12.2.2.8]

مجرد (۸۹/۸٪) و ۱۴ نفر متأهل (۱۰/۲٪) بودند که تعداد دانشجویان مجرد به طور معنی‌داری از دانشجویان متأهل بیشتر بود (p=۰/۰۰۱). میانگین سنی دانشجویان ۲۲/۲±۲/۴ سال (دختران ۲۲/۱±۱/۸ و پسران ۲۲/۵±۳/۰) به دست آمد که حداقل سن در دختران و پسران ۱۹ سال ولی حداکثر آن در دختران و پسران به ترتیب ۲۵ و ۴۱ سال بود. تعداد دانشجویان سال اول تا ششم به ترتیب ۲۸ (۲۰/۵٪)، ۲۱ (۱۵/۳٪)، ۲۸ (۲۰/۵٪)، ۲۴ (۱۷/۵٪)، ۱۸ (۱۳/۱٪) و ۱۸ (۱۳/۱٪) نفر بود.

تعداد ۱۲۰ (۸۷/۶٪) نفر از دانشجویان تمایل به ادامه تحصیل داشتند که شامل ۷۲ زن (۹۱/۱٪) و ۴۸ مرد (۸۲/۸٪) بودند. آزمون آماری نشان داد که تمایل به ادامه تحصیل بین دانشجویان مجرد و متأهل و دانشجویان پسر و دختر تفاوت معنی‌داری ندارد. همچنین بین دانشجویان مذکر و مؤنث از لحاظ سن و وضعیت تأهل تفاوت معنی‌داری وجود نداشت. ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که بین تمایل به ادامه تحصیل با افزایش سن (r=۰/۳۱۹) و ترم تحصیلی (r=۰/۳۵۱) همبستگی مثبت وجود دارد (p=۰/۰۰۱). یافته‌های این مطالعه نشان داد به ترتیب ۴۲ نفر (۳۰/۷٪)، ۷ نفر (۵/۱٪) و ۲۷ نفر (۱۹/۷٪) از دانشجویان دندانپزشکی بیان نمودند که ظرفیت پذیرش دانشجو در دوره تخصصی کم، زیاد و کافی است؛ در حالی که ۶۱ نفر (۴۴/۵٪) در این خصوص اظهار بی‌اطلاعی کردند.

میانگین و انحراف معیار علل علاقه‌مندی دانشجویان به ادامه تحصیل به ترتیب اولویت و به تفکیک جنسیت در جدول ۱ آمده است. مهم‌ترین علل آن افزایش مهارت بالینی، افزایش معلومات و کسب موقعیت اجتماعی بهتر بود؛ کم اهمیت‌ترین علل آن فراهم شدن فرصت مناسب‌تر برای ازدواج، توصیه استادان و فراهم شدن فرصت برای انجام تحقیقات بود. دسترسی به کار بهتر و بیشتر و فراهم شدن فرصت برای انجام تحقیقات در دختران به طور معنی‌داری بیشتر از پسران در علاقه‌مندی آنان به ادامه تحصیل مؤثر بود (p<۰/۰۵). در سایر موارد تفاوت معنی‌داری بین دختران و پسران وجود نداشت.

همچنین جدول ۲، میانگین و انحراف معیار علل عدم علاقه‌مندی دانشجویان دندانپزشکی رفسنجان را به ادامه تحصیل به ترتیب اولویت و به تفکیک جنسیت نشان می‌دهد؛ تمایل به شروع به کار بعد از تحصیل و خستگی از تحصیل، از مهم‌ترین علل عدم علاقه‌مندی شرکت‌کنندگان به ادامه تحصیل بود. طولانی بودن دوره تخصصی و مشکلات مالی در پسران به طور معنی‌داری بیشتر از دختران در عدم علاقه‌مندی آنان به ادامه تحصیل مؤثر بود (p<۰/۰۵). در سایر موارد تفاوت معنی‌داری بین دختران و پسران وجود نداشت.

از دانشجویان خواسته شد سه رشته تخصصی مورد علاقه جهت ادامه تحصیل را به ترتیب اولویت انتخاب کنند. انتخاب اول آنان ارتودنسی (پسران ۶۲/۱٪، دختران ۴۶/۸٪)، انتخاب دوم در پسران ارتودنسی (۲۴/۱٪) و در دختران ترمیمی (۳۰/۴٪) و انتخاب سوم در پسران پروتزهای دندان (۲۴/۱٪) و در دختران اندودانتیکس (۱۶/۵٪) بود (جدول ۳). بین دختران و پسران در انتخاب‌های اول و دوم تفاوت معنی‌داری وجود نداشت، ولی در انتخاب سوم تفاوت معنی‌دار بود (p<۰/۰۵). شرکت‌کنندگان علاقه صرف به علم آن رشته، درآمد بیشتر و منزلت اجتماعی بالاتر را از علل اصلی انتخاب رشته تخصصی مورد علاقه خود دانستند (جدول ۴). دانشجویان به سؤال باز انتهای پرسش‌نامه پاسخی ندادند.

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-09]

[DOR: 20.1001.1.17353165.1392.12.2.2.8]

جدول ۱- مقایسه میانگین علل علاقه‌مندی دانشجویان دندانپزشکی رفسنجان به ادامه تحصیل به ترتیب رتبه در دختران و پسران

رتبه	پرسش	دختران انحراف‌معیار± میانگین	پسران انحراف‌معیار± میانگین	مجموع انحراف‌معیار± میانگین	P Value
۱	افزایش مهارت بالینی	۴/۴۰±۰/۹۰	۴/۲۱±۰/۸۱	۴/۳۳±۰/۸۷	۰/۲۴
۲	افزایش معلومات	۴/۲۵±۰/۸۲	۳/۹۶±۰/۹۶	۴/۱۳±۰/۸۸	۰/۰۸
۳	کسب موقعیت اجتماعی بهتر	۴/۱۸±۰/۸۵	۳/۹۸±۰/۸۰	۴/۱۰±۰/۸۳	۰/۲۰
۴	دسترسی به کار بهتر و بیشتر	۴/۱۴±۰/۸۳	۳/۷۴±۰/۸۷	۳/۹۸±۰/۸۶	۰/۰۱†
۵	ارتقای منزلت شغلی	۳/۹۹±۰/۹۹	۳/۸۳±۰/۹۷	۳/۹۲±۰/۹۸	۰/۴۰
۶	اغنای فکری	۳/۸۹±۰/۹۷	۳/۸۱±۰/۹۷	۳/۸۶±۰/۹۷	۰/۶۶
۷	تأمین امنیت شغلی	۳/۹۰±۱/۱۲	۳/۷۴±۰/۹۹	۳/۸۴±۱/۰۷	۰/۴۳
۸	کسب درآمد بیشتر	۳/۸۵±۱/۰۳	۳/۷۲±۱/۰۶	۳/۸۰±۱/۰۴	۰/۵۳
۹	امکان اشتغال در شهرهای بزرگ	۳/۷۲±۱/۲۵	۳/۸۳±۱/۱۳	۳/۷۶±۱/۲۰	۰/۶۳
۱۰	خدمت بهتر به جامعه	۳/۸۶±۱/۱۴	۳/۵۱±۱/۲۵	۳/۷۲±۱/۱۹	۰/۱۲
۱۱	توصیه خانواده	۳/۵۱±۱/۲۵	۳/۲۳±۱/۰۳	۳/۴۰±۱/۱۷	۰/۲۰
۱۲	زیاد بودن دندانپزشک عمومی	۳/۳۶±۱/۱۴	۳/۲۸±۱/۰۸	۳/۳۳±۱/۱۱	۰/۶۹
۱۳	تمایل به استخدام در دانشگاه	۳/۴۹±۱/۳۲	۳/۰۲±۱/۳۸	۳/۳۰±۱/۳۶	۰/۰۷
۱۴	فراهم شدن فرصت برای انجام تحقیقات	۳/۴۰±۱/۳۰	۲/۸۹±۱/۲۴	۳/۲۰±۱/۲۹	۰/۰۴†
۱۵	توصیه استادان	۳/۰۱±۱/۳۳	۲/۸۹±۱/۰۵	۲/۹۷±۱/۲۲	۰/۶۰
۱۶	فراهم شدن فرصت مناسب‌تر برای ازدواج	۲/۵۸±۱/۲۵	۲/۴۰±۱/۳۸	۲/۵۱±۱/۳۰	۰/۴۷

†تفاوت معنی‌دار است نوع آزمون: t مستقل

جدول ۲- مقایسه میانگین و انحراف معیار علل عدم علاقه‌مندی دانشجویان دندانپزشکی رفسنجان به ادامه تحصیل به ترتیب رتبه در دختران و پسران

رتبه	پرسش	دختران انحراف‌معیار±میانگین	پسران انحراف‌معیار±میانگین	مجموع انحراف‌معیار±میانگین	P Value
۱	تمایل به شروع به کار بعد از تحصیل	۳/۴۳±۱/۶۲	۴/۱۸±۱/۲۵	۳/۸۹±۱/۴۱	۰/۲۸
۲	خستگی از تحصیل	۲/۸۶±۱/۵۷	۳/۶۴±۱/۲۹	۳/۳۳±۱/۴۱	۰/۲۷
۳	مسافرت به خارج از کشور	۲/۱۴±۱/۴۶	۳/۰۹±۱/۷۰	۲/۷۲±۱/۶۴	۰/۲۴
۴	طولانی بودن دوره تخصصی	۲/۱۴±۰/۹۰	۳/۰۹±۱/۱۴	۷۲/۲±۱/۱۳	۰/۰۸†
۵	مشکلات مالی	۱/۲۹±۰/۴۹	۳/۵۵±۱/۵۱	۲/۶۷±۱/۶۵	۰/۰۱†
۶	مشکلات موفقیت در امتحان دستیاری	۲/۴۳±۱/۴۰	۲/۷۳±۱/۱۰	۲/۶۱±۱/۲۰	۰/۶۲
۷	توصیه خانواده	۲/۵۷±۱/۸۱	۲/۴۵±۱/۴۴	۲/۵۰±۱/۵۴	۰/۸۸
۸	مشکل بودن دروس تخصصی	۱/۸۶±۰/۹۰	۲/۵۵±۱/۱۳	۲/۲۸±۱/۰۷	۰/۱۹
۹	عدم‌وجود رشته مورد علاقه در محل سکونت	۲/۲۹±۱/۸۹	۱/۸۲±۱/۱۷	۲/۰۰±۱/۴۶	۰/۵۲
۱۰	توصیه استادان	۱/۲۹±۰/۴۹	۲/۲۷±۱/۴۲	۱/۸۹±۱/۲۳	۰/۱۰

†تفاوت معنی‌دار است نوع آزمون: t مستقل

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-09]

[DOR: 20.1001.1.17353165.1392.12.2.2.8]

جدول ۳- درصد رشته‌های تخصصی مورد علاقه دانشجویان دندانپزشکی رفسنجان در انتخاب‌های اول، دوم و سوم به ترتیب اولویت و به تفکیک جنسیت

انتخاب اول		انتخاب دوم		انتخاب سوم	
دختران (درصد)	پسران (درصد)	دختران (درصد)	پسران (درصد)	دختران (درصد)	پسران (درصد)
ارتودنسی (۴۶/۸)	ارتودنسی (۶۲/۱)	دندانپزشکی ترمیمی (۳۰/۴)	ارتودنسی (۲۴/۱)	اندودانتیکس (۱۶/۴)	پروتزهای دندانی (۲۴/۱)
دندانپزشکی ترمیمی (۱۱/۴)	جراحی فک و صورت (۲۲/۴)	اندودانتیکس (۱۹)	جراحی فک و صورت (۲۲/۴)	دندانپزشکی ترمیمی (۱۳/۹)	جراحی فک و صورت (۱۷/۳)
دندانپزشکی کودکان (۱۱/۴)	پروتزهای دندانی (۵/۲)	دندانپزشکی کودکان (۱۶/۵)	پروتزهای دندانی (۱۷/۳)	پروتزهای دندانی (۱۳/۹)	اندودانتیکس (۱۵/۵)
جراحی فک و صورت (۸/۹)	دندانپزشکی ترمیمی (۳/۵)	پروتزهای دندانی (۱۰)	اندودانتیکس (۱۵/۵)	دندانپزشکی کودکان (۱۲/۶)	پریودانتیکس (۱۵/۵)
اندودانتیکس (۶/۳)	اندودانتیکس (۱/۷)	ارتودنسی (۷/۶)	دندانپزشکی ترمیمی (۸/۶)	جراحی فک و صورت (۱۱/۴)	دندانپزشکی ترمیمی (۱۲/۱)
پروتزهای دندانی (۶/۳)	دندانپزشکی کودکان (۱/۷)	جراحی فک و صورت (۶/۳)	دندانپزشکی کودکان (۶/۹)	ارتودنسی (۸/۹)	دندانپزشکی کودکان (۵/۲)
رادیولوژی (۳/۸)	رادیولوژی (۱/۷)	رادیولوژی (۳/۸)	پریودانتیکس (۳/۵)	پریودانتیکس (۸/۹)	پاتولوژی (۵/۲)
دندانپزشکی اجتماعی (۲/۵)	پریودانتیکس (۱/۷)	پریودانتیکس (۲/۵)	بیماری‌های دهان (۱/۷)	رادیولوژی (۶/۳)	ارتودنسی (۱/۷)
پاتولوژی (۱/۳)	_	دندانپزشکی اجتماعی (۱/۳)	_	پاتولوژی (۵/۱)	رادیولوژی (۱/۷)
پریودانتیکس (۱/۳)	_	بیماری‌های دهان (۱/۳)	_	دندانپزشکی اجتماعی (۱/۳)	مواد دندانی (۱/۷)
		پاتولوژی (۱/۳)	_	بیماری‌های دهان (۱/۳)	_

جدول ۴- مقایسه میانگین علل انتخاب رشته تخصصی مورد علاقه در دانشجویان دندانپزشکی رفسنجان به ترتیب رتبه در دختران و به پسران

رتبه	پرسش	دختران انحراف‌معیار±میانگین	پسران انحراف‌معیار±میانگین	مجموع انحراف‌معیار±میانگین	P Value
۱	**علاقه صرف به علم آن رشته**	۳/۸۹±۰/۹۹	۳/۶۰±۱/۰۹	۳/۷۷±۱/۰۴	۰/۱۷
۲	**درآمد بیشتر**	۳/۶۶±۱/۱۴	۳/۶۶±۰/۹۷	۳/۶۶±۱/۰۷	۰/۹۹
۳	**منزلت اجتماعی بالاتر**	۳/۷۶±۱/۱۶	۳/۵۰±۱/۱۶	۳/۶۵±۱/۱۶	۰/۲۰
۴	**خدمت بیشتر به مردم**	۳/۴۷±۱/۱۴	۳/۲۲±۱/۰۱	۳/۳۶±۱/۰۹	۰/۲۰
۵	**دوره تحصیل کوتاه‌تر**	۳/۰۹±۱/۲۶	۲/۹۳±۱/۱۱	۳/۰۲±۱/۲۰	۰/۴۵
۶	**توصیه خانواده**	۲/۹۹±۱/۱۵	۲/۶۷±۱/۰۵	۲/۸۵±۱/۱۲	۰/۱۰
۷	**توصیه استادان**	۲/۸۲±۱/۲۷	۲/۵۹±۱/۰۶	۲/۷۲±۱/۱۹	۰/۲۵

نوع آزمون: t مستقل

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-09]

[DOR: 20.1001.1.17353165.1392.12.2.2.8]

بحث

ازدیاد تقاضا برای دریافت خدمات تخصصی دندانپزشکی و رشد جمعیت کشور موجب شده است که نیاز به متخصصان دندانپزشکی برای ارائه خدمات به مردم با کیفیت بالاتر افزایش یابد. این عوامل سبب گسترش رشته‌های تخصصی در سال‌های اخیر افزایش انگیزه و علاقه دانشجویان دندانپزشکی به ادامه تحصیل شده است. بنابراین، آشنایی با میزان و علل اشتیاق دانشجویان به ادامه تحصیل در رشته‌های تخصصی دندانپرشکی علاوه بر سنجش تقاضا برای ادامه تحصیل، می‌تواند راهگشای خوبی برای گسترش این رشته‌ها باشد. جامعه دندانپزشکی بخش عظیمی از سرمایه‌های علمی و استعدادهای کشور را در خود جای داده است که آرمان توسعه همه جانبه کشور را در سر می‌پرورانند. پس باید سیاست‌های اتخاذ شده در مورد آموزش دوره تخصصی به گونه‌ای باشد که بتوانند به اهداف نهایی خود برسند [۵-۱].

مطالعات اندکی در زمینه ارزیابی اشتیاق دانشجویان دندانپزشکی به ادامه تحصیل در رشته‌های تخصصی انجام گرفته است؛ به علاوه، تمایل به ادامه تحصیل ممکن است تحت تأثیر شرایط محیطی هر دانشگاه از جمله تشویق اساتید، حضور دستیاران دوره‌های تخصصی به عنوان یک عامل مشوق و سطح علمی دانشجویان قرار گیرد [۷]. از این‌رو، میزان اشتیاق به ادامه تحصیل و عوامل مؤثر بر آن در بین دانشجویان دانشگاه‌های مختلف متفاوت بوده و انجام چنین مطالعه‌ای در هر دانشکده دندانپزشکی می‌تواند ارزشمند باشد.

نتایج این مطالعه نشان داد که ۸۷/۶٪ از دانشجویان دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان تمایل به ادامه تحصیل داشتند. Hashemi در سال ۱۳۸۰ گزارش نمود که میزان علاقه‌مندی ۵۵۸ دانشجوی دندانپزشکی دانشکده‌های دندانپزشکی شهر تهران (دانشگاه شهید بهشتی، تهران، شاهد و آزاد) به ادامه تحصیل در دوره‌های تخصصی در مجموع ۷۸/۵٪ (۷۲/۴٪-۸۶/۹٪) بود [۳]. همچنین مطالعه Mojarad و همکارانش نشان داد که ۸۳/۱٪ از دانشجویان دندانپزشکی همدان علاقه‌مند به ادامه تحصیل در رشته‌های تخصصی بودند [۷]. بر اساس گزارش انجمن آموزش دندانپزشکی آمریکا، ۳۸/۶٪ از دانش‌آموختگان دندانپزشکی در این کشور در دوره‌های تخصصی وارد می‌شوند که این میزان در بین دانش‌آموختگان دانشگاه هاروارد ۷۲/۹٪ است [۸]. با بررسی نتایج مطالعات انجام شده در کشور می‌توان اذعان کرد که تمایل دانشجویان دندانپزشکی به ادامه تحصیل در دهه گذشته روند روبه رشدی داشته است.

در این مطالعه تمایل دانشجویان مجرد و متأهل به ادامه تحصیل یکسان بود؛ اگرچه وضعیت تأهل یک عامل مؤثر بر ادامه تحصیل افراد است و دانشجویان متأهل ممکن است مسئولیت‌های مالی خانواده، مسئولیت کودکان و همسر غیرشاغل را داشته باشند [۲]، ولی نتایج این مطالعه ممکن است نشان‌دهنده یکسان بودن شیوه زندگی، انتخاب شغل و اهداف بین پسران و دختران باشد. همچنین در مطالعه حاضر تفاوتی بین دانشجویان پسر و دختر برای ادامه تحصیل وجود نداشت. مطالعه Saeed و همکارانش نیز نشان داد که وضعیت تأهل و جنسیت دانشجویان تأثیری بر انتخاب رشته‌های تخصصی دندانپزشکی ندارد [۸]. عدم وجود تفاوت معنی‌داری بین دانشجویان مذکر و مؤنث از لحاظ سن و وضعیت تأهل می‌تواند دلیل حصول چنین نتیجه‌ای باشد. در حالی که

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-09]

[DOR: 20.1001.1.17353165.1392.12.2.2.8]

مطالعات مشابه نشان دادند که میزان علاقه به ادامه تحصیل در میان دانشجویان مؤنث بیش از دانشجویان مذکر بود که این تفاوت ممکن است به دلیل میانگین سنی پایین‌تر دانشجویان مؤنث نسبت به دانشجویان مذکر باشد. [۷، ۳] علاوه بر این، ساختار اجتماعی به گونه‌ای است که تأمین اقتصادی خانواده بیشتر بر عهده مردان می‌باشد، از این‌رو دانشجویان مذکر تمایل بیشتری دارند که هر چه زودتر شروع به کار و کسب درآمد کنند [۷]. بر اساس یافته‌های این مطالعه، بین تمایل به ادامه تحصیل با افزایش سن و ترم تحصیلی همبستگی مستقیمی وجود داشت؛ شاید بتوان گفت که اطلاعات دانشجویان در مورد رشته‌های تخصصی و مزایای آن با افزایش ترم تحصیلی که توأم با ازدیاد سن آنان نیز هست، بیشتر می‌شود. برخلاف این تحقیق، مطالعات Hashemi و Mojarad نشان دادند که تمایل دانشجویان به ادامه تحصیل با بالا رفتن سن کاهش می‌یابد [۷، ۳]. همچنین اغلب دانشجویان معتقد بودند که ظرفیت پذیرش دوره تخصصی کم است؛ این یافته نشان‌دهنده تمایل زیاد دانشجویان به شرکت در دوره تخصصی است. در مطالعات مشابه نیز بیش از نیمی از دانشجویان موافق افزایش ظرفیت پذیرش دوره تخصصی بودند [۷، ۳].

تحصیل علم که همراه با افزایش معلومات و کسب مهارت بیشتر است می‌تواند باعث ارتقاء شغلی و منزلت اجتماعی افراد نسبت به موقعیت‌های قبلی گردد. در این مطالعه افزایش مهارت بالینی و معلومات، کسب موقعیت اجتماعی بهتر، دسترسی به کار بهتر و بیشتر و ارتقاء منزلت شغلی از مهم‌ترین علل تمایل دانشجویان به ادامه تحصیل بود. در مطالعات مشابه نیز کم و بیش چنین نتایجی گزارش شده است [۷، ۳]. مطالعه Saeed و همکاران نیز نشان داد که آموزش بالینی و علاقه به علم، مهم‌ترین علت ادامه تحصیل بوده‌اند [۸]. همچنین فراهم شدن فرصت مناسب‌تر برای ازدواج، توصیه استادان، فراهم شدن فرصت برای انجام تحقیقات و تمایل به استخدام در دانشگاه از کم اهمیت‌ترین علل تمایل دانشجویان به ادامه تحصیل بود. استخدام در مراکز دانشگاهی به عنوان هیئت علمی و انجام فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی یکی از عوامل مهم و مؤثر بر ادامه تحصیل دانشجویان دندانپزشکی است که تأثیر این عوامل در زنان بیشتر است [۵]. ولی در این مطالعه فراهم شدن فرصت برای انجام تحقیقات و تمایل به استخدام در دانشگاه از اهمیت کمی برای ادامه تحصیل برخوردار بود و تأثیر این علل در پسران بیشتر بود.

به نظر می‌رسد تفاوت فاحش درآمدی بین فعالیت‌های دولتی و خصوصی و همچنین مشکلات اعضای هیئت علمی که به طریقی دانشجویان از آنها آگاه می‌شوند موجب شده که تأثیر این عوامل برای ادامه تحصیل دانشجویان کم‌رنگ باشد. در حال حاضر، اکثر دانش‌آموختگان رشته‌های تخصصی دندانپزشکی جذب دانشگاه‌ها می‌شوند؛ به نظر می‌رسد علاوه بر معیارهای علمی بایستی به خصوصیات فراشناختی (meta-cognitive) افراد نیز توجه خاص شود. از جمله این ویژگی‌ها می‌توان به انگیزش تحصیلی، مسئولیت‌پذیری، بلوغ فکری، کمال، نوآوری، خلاقیت، بردباری، پشتکار و فداکاری برای ارائه خدمت نام برد [۱۲-۱۰]. دانشجویان دندانپزشکی به خصوص در سال‌های آخر از بلوغ فکری برای تصمیم‌گیری آینده خود برخوردار هستند، به همین سبب در این مطالعه توصیه خانواده و استادان به عنوان یک عامل مهم در ادامه تحصیل و انتخاب رشته تخصصی

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-09]

[DOR: 20.1001.1.17353165.1392.12.2.2.8]

مؤثر نبود. اگرچه گزارش شده است که توصیه‌ها و تشویق‌های استادان به عنوان یک الگو، تأثیرات مثبتی بر تصمیمات دانشجویان برای ادامه تحصیل دارد [۱۴-۱۳، ۹]. مهم‌ترین علل عدم علاقه‌مندی به ادامه تحصیل به ترتیب شامل: تمایل به شروع به کار بعد از تحصیل و خستگی از تحصیل بود. طولانی‌بودن دوره تخصصی و مشکلات مالی در پسران به طور معنی‌داری بیشتر از دختران در عدم علاقه‌مندی آنان به ادامه تحصیل مؤثر بود. به دلیل این که دانش‌آموختگان دندانپزشکان عمومی از درآمد مناسبی برای گذران زندگی برخوردار می‌شوند، بنابراین برخی از آنها تمایلی به ادامه تحصیل ندارند.

رشته‌های تخصصی مورد علاقه دانشجویان شامل ارتودنسی (۵۳/۳٪)، جراحی فک و صورت (۱۴/۶٪)، دندانپزشکی ترمیمی (۸٪)، دندانپزشکی کودکان (۷/۳٪)، پروتزهای دندانی (۵/۸٪)، اندودانتیکس (۴/۴٪)، رادیولوژی فک و صورت (۲/۹٪)، دندانپزشکی اجتماعی (۱/۵٪)، پریودانتیکس (۱/۵٪) و پاتولوژی فک و صورت (۰/۷٪) بود؛ تفاوتی بین دختران و پسران مشاهده نشد. اگرچه Scarbecz و همکارانش بیان کردند که جنسیت نقش مهمی در میزان علاقه‌مندی به رشته‌های تخصصی دندانپزشکی دارد؛ دختران به بعضی از رشته‌های تخصصی همانند جراحی دهان و اندودانتیکس علاقه کمتر و به دندانپزشکی کودکان علاقه بیشتری داشتند [۹]. علاقه صرف به علم رشته انتخابی، درآمد بیشتر و منزلت اجتماعی بالاتر از علل اصلی انتخاب رشته تخصصی مورد علاقه دانشجویان بود. مطالعات مشابه نیز گزارش کردند که رشته‌های ارتودنسی و جراحی فک و صورت، پرطرفدارترین رشته‌های تخصصی دندانپزشکی هستند [۹، ۷، ۳]. به نظر می‌رسد که درآمد بیشتر و تخصصی‌تر بودن این دو رشته موجب علاقه بیشتر دانشجویان شده است.

با توجه به این که برنامه‌های آموزشی دوره تخصصی بایستی مبتنی بر نیاز جامعه و اشتیاق به ادامه تحصیل دانشجویان باشد، انجام مطالعات مشابه در دانشکده‌های دندانپزشکی کشور و/یا شرکت‌کنندگان آزمون دستیاری دندانپزشکی به منظور دستیابی به اطلاعات کامل در مورد اشتیاق به تحصیل در دوره‌های تخصصی پیشنهاد می‌گردد.

نتیجه‌گیری

اگرچه این مطالعه محدود به دانشجویان دانشکده دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان است، ولی می‌تواند به عنوان یک مطالعه مقدماتی (Pilot Study) محسوب گردد و در تمامی دانشکده‌های دندانپزشکی انجام شود. بر اساس یافته‌های این مطالعه می‌توان نتیجه‌گیری کرد که:

۱- اکثریت دانشجویان اشتیاق داشتند که در رشته‌های تخصصی ادامه تحصیل دهند؛ افزایش مهارت بالینی و معلومات، کسب موقعیت اجتماعی بهتر، دسترسی به کار بهتر و بیشتر و ارتقاء منزلت شغلی از مهم‌ترین علل اشتیاق، و شروع به کار بعد از تحصیل و خستگی از مهم‌ترین علل عدم علاقه‌مندی به ادمه تحصیل بود. با افزایش سن و ترم تحصیلی اشتیاق به ادامه تحصیل نیز افزایش می‌یافت.

۲- انتخاب اول اکثر دانشجویان برای ادامه تحصیل رشته ارتودنسی بود و رشته پاتولوژی فک و صورت کمترین متقاضی را داشت؛ هیچ یک از شرکت‌کنندگان رشته‌های بیماری‌های دهان و مواد دندانی را به عنوان

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-09]

[DOR: 20.1001.1.17353165.1392.12.2.2.8]

اولویت اول انتخاب نکردند. علاقه صرف به علم رشته انتخابی، درآمد بیشتر و منزلت اجتماعی بالاتر از علل اصلی انتخاب رشته تخصصی مورد علاقه دانشجویان بود.

۳- اکثر دانشجویان خواهان افزایش ظرفیت پذیرش دوره تخصصی بودند که این امر موجب شکوفایی استعداد افراد علاقه‌مند می‌گردد.

تشکر و قدردانی

از معاونت آموزشی و پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان به واسطه تصویب و حمایت مالی این مطالعه سپاسگزاری می‌گردد؛ همچنین از خانم رضوان قادری به جهت همکاری در جمع‌آوری اطلاعات قدردانی می‌شود.

References

[1] Chan WC, Ng CH, Yiu BK, Liu CY, Ip CM, Siu HH, et al. A survey on the preference for continuing professional dental education amongst general dental practitioners who attended the 26th Asia Pacific Dental Congress. *Eur J Dent Educ* 2006; 10(4): 210-6.

[2] Blissett R, Lee MC, Jimenez M, Sukotjo C. Differential factors that influence applicant selection of a prosthodontic residency program. *J Prosthodont* 2009; 18(3): 283-8.

[3] Mahmood Hashemi H. Evaluation of interest to specialties of dentistry in students of four dental universities in Tehran. *J Islamic Dental Assoc Iran* 2001; 13(38): 73-59. [Farsi]

[4] Khami MR, Murtomaa H, Jafarian M, Vehkalahti MM, Virtanen JI. Study motives and career choices of Iranian dental students. *Med Princ Pract* 2008; 17(3): 221-6.

[5] Atchison KA, Bibb CA, Lefever KH, Mito RS, Lin S, Engelhardt R. Gender differences in career and practice patterns of PGD-trained dentists. *J Dent Educ* 2002; 66(12): 1358-67.

[6] Weaver RG, Chmar JE, Haden NK, Valachovic RW. Annual ADEA Survey of Dental School Seniors: 2004 Graduating Class. *J Dent Educ* 2005; 69(5): 595-619.

[7] Mojarad F, Mani Kashani K, Joudat M. Evaluation of interests of general dental practitioners in postgraduation study in Hamedan. [Dissertation].

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-09]

[DOR: 20.1001.1.17353165.1392.12.2.2.8]

Dental School. *Hamadan Univ Med Sci* 2009; 388. [Farsi]

[8] Saeed S, Jimenez M, Howell H, Karimbux N, Sukotjo C. Which factors influence students' selection of advanced graduate programs? One institution's experience. *J Dent Educ* 2008; 72(6): 688-97.

[9] Scarbecz M, Ross JA. The relationship between gender and postgraduate aspirations among first- and fourth-year students at public dental schools: a longitudinal analysis. *J Dent Educ* 2007; 71(6): 797-809.

[10] Lumsden MA, Bore M, Millar K, Jack R, Powis D. Assessment of personal qualities in relation to admission to medical school. *Med Educ* 2005; 39(3): 258-65.

Parry J, Mathers J, Stevens A, Parsons A, Lilford R, Spurgeon P, Thomas H. Admissions processes for five year medical courses at English schools: review. *BMJ* 2006; 332(7548): 1005-9.

[11] Röding K. Perceptions of admission committee members: some aspects on individual admission to dental education at Karolinska Institutet. *Eur J Dent Educ* 2005; 9(3): 115-22.

[12] Basco WT Jr, Reigart JR. When do medical students identify career-influencing physician role models? *Acad Med* 2001; 76(4): 380-2.

[13] Jordan J, Brown JB, Russell G. Choosing family medicine. What influences medical students? *Can Fam Physician* 2003; 49(9): 1131-7.

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-09]

[DOR: 20.1001.1.17353165.1392.12.2.2.8]

Postgraduate Aspiration in Dental Students at Rafsanjan University of Medical Sciences

M. Sadeghi[1], **A. Bahgerian**[2]

Received: 07/02/2012 **Sent for Revision: 29/05/2012** **Received Revised Manuscript: 12/06/2012** **Accepted: 17/06/2012**

Background and Objectives: Postgraduate dental education (PGDE) is an elective and personal decision for pursuing further education, which has various reasons. Therefore, the aim of this study was to assess the causes of postgraduate aspiration, to determine their specialty interests and factors influencing choices of specialty in dental students at Rafsanjan University of Medical Sciences.

Materials and Methods: This descriptive cross-sectional study was carried out on all dental students in 2011. The information was collected through face-to-face interviews and by a questionnaire containing demographic characteristics, rate of admission in dental residency, 16 and 10 questions about the aspiration and disinterest to PGDE; selections of the first three choices and 7 questions about reasons to choose these three specialties. The questions were designed according to 5-point Likert scale. Validity and reliability of questionnaire were confirmed by expert specialists and test retest. Data was analyzed by using descriptive statistics, t-test and Pearson's correlation coefficient.

Results: In this study, all of 137 dental students took part with mean age of 22.2±2.4 years, which 57.7% were females. The majority of students (87.6%) were interested in continuing specialized education. The students mentioned that increased clinical skill and knowledge, obtaining better social opportunities, acquiring better jobs and promotion to occupational esteem were the most important factors for their aspiration to continuing specialized education. Inclination to work after graduation and tiredness of education were the most important factors in the disinterests in continuing specialized education. Specialty fields which seemed most interesting to the students included: Orthodontics (53.3%), Oral and maxillofacial surgery (14.6%), Restorative dentistry (8%), Paediatrics (7.3%), Prosthodontics (5.8%), Endodontics (4.4%), Oral and maxillofacial radiology (2.9%), Community dentistry (1.5%), Periodontics (1.5%) and Oral and maxillofacial pathology (0.7%). Interest in the scientific content of the field, financial income and social esteem were the main causes of choosing specialty fields for the students.

Conclusion: The present survey shows that the majority of dental students have postgraduate aspirations because of increase in the clinical skills and knowledge and obtaining better social opportunities; and orthodontics was the first choice for most of them.

Key words: postgraduate aspiration, dental student, dental education, dental specialty fields

Funding: This research was funded by the Rafsanjan University of Medical Sciences.

Conflict of interest: All the authors are among the editorial board or editorial staff of JRUMS.

How to cite this article: Sadeghi M, Bahgerian A. Postgraduate Aspiration in Dental Students at Rafsanjan University of Medical Sciences *J Rafsanjan Univ Med Scie* 2013; 12(2): 103-14. [Farsi]

1- Prof., Dept. of Restorative Dentistry, School of Dentistry, University of Medical Sciences, Rafsanjan, Iran (Corresponding Author) Tel: (0391) 8220031, Fax: (0391) 8220008, E-mail: mostafasadeghi@yahoo.com
2- Associate Prof., Dept. of Pediatric Dentistry, Dental School, University of Medical Sciences, Rafsanjan, Iran

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-09]

[DOR: 20.1001.1.17353165.1392.12.2.2.8]